

Bijlage VWO
2015

tijdvak 2

maatschappijwetenschappen (pilot)

Bronnenboekje

Opgave 1 Regulering van wietteelt

tekst 1

35 gemeenten tekenen 'wietmanifest' Joint Regulation

35 gemeenten hebben een manifest ondertekend dat ervoor pleit de teelt van softdrugs te reguleren (...). Vandaag werd in Utrecht een

5 'wiettop' gehouden met burgemeesters en wethouders die pleiten voor versoepeling van het drugsbeleid. Onderwerp van discussie was hoe dat beleid het best kan worden

10 aangepast en hoe minister van Veiligheid en Justitie Ivo Opstelten, die niets voor regulering voelt, daarvan te overtuigen is. De gemeenten maken zich namelijk

15 zorgen over de gezondheid van

cannabisgebruikers, de veiligheid in de wijken en georganiseerde criminaliteit als gevolg van illegale kwekerijen. (...)

20 In het manifest staat dat wietteeltregulering de oplossing is voor de gesignaleerde problemen. Dat gebeurt nu al in landen zoals de Verenigde Staten en Uruguay. Maar

25 Opstelten liet via de NOS opnieuw weten niets te zien in het manifest. Daar "moeten de burgemeesters mee leren leven".

bron: www.nrc.nl, 31 januari 2014

tekst 2

Kamermeerderheid blijft tegen regulering wiet

Minister Ivo Opstelten (Veiligheid en Justitie) heeft nog steeds een meerderheid in de Tweede Kamer voor zijn beleid tegen (experimenten met)

5 regulering van de wietteelt. Onder andere de regeringspartijen en confessionele partijen steunen Minister Opstelten. Hij houdt dat dus ook gewoon vol, bleek vandaag

10 opnieuw tijdens een debat. Ook al zegt coalitiegenoot PvdA dat het

huidige coffeeshopbeleid 'niet werkt' en dat het 'hervormd' moet worden. Ook GroenLinks, D66 en SP willen

15 dat het roer wordt omgegooid en dat er met gereguleerde wiet geëxperimenteerd moet kunnen worden om uit te vinden of dat werkt tegen misdaad. Genoemde partijen vinden ook

20 dat de minister de ideeën en een manifest van tientallen burgemeesters dat daarvoor pleit te lichtvaardig aan de kant heeft geschoven. (...)

naar: www.volkskrant.nl, 19 februari 2014

tekst 3

CDA-lijsttrekkers tegen regulering wietteelt: #NEEderwiet

(...)

In een gezamenlijke oproep spreken meer dan 100 CDA-lijsttrekkers¹⁾ uit het hele land zich vandaag uit tegen de regulering van wietteelt. Het
5 tegengeluid is een antwoord op het manifest *Joint Regulation*, waarin een aantal burgemeesters onlangs pleitte voor een landelijk stelsel van gecertificeerde en gereguleerde
10 cannabisteelt.

De lijsttrekkers noemen de oproep van de burgemeesters een volstrekt verkeerd signaal. “We moeten af van de romantiek rond de joint. Drugs zijn

15 schadelijk en moeten niet onder staatstoezicht worden geproduceerd en verstrekt.”

Zij roepen de burgemeesters op het hoofd niet in de schoot te leggen in
20 hun aanpak van drugscriminaliteit, maar te kiezen voor het welzijn van hun inwoners. “Er is geen ouder die staat te juichen als zijn of haar kind gaat blowen. Het CDA staat naast de
25 ouders, die hun kinderen willen beschermen tegen de schade en risico’s van softdrugs.”

(...)

bron: www.cda.nl, 6 maart 2014

noot 1 Er waren op 19 maart 2014 gemeenteraadsverkiezingen.

tekst 4

‘Internationaal is reguleren van wiet geen probleem’

Minister van Justitie en Veiligheid Ivo Opstelten ziet niets in de regulering van wietteelt. Regulering of legalisering is in strijd met internationale verdragen, laat hij keer op keer weten. “Er is geen ruimte voor gemeentelijke initiatieven die daarvan afwijken.” (...) Volgens diverse drugsexperts is reguleren geen probleem. Zelfs in de VS is een doorbraak gaande.

(...)

Wie tikt Nederland op de vingers als we, naast de verkoop in coffeeshops, nu eindelijk ook de teelt en aanvoer van wiet zouden reguleren?

“Vermoedelijk blijft het stil”, zegt Franz Trautmann, internationaal drugsexpert van het Trimbos-instituut. “De grootste voorvechter van internationale verdragen tegen drugs was altijd de VS. En in dat land is de situatie drastisch gewijzigd.”

Trautmann wijst op de staten Colorado en Washington. Die hebben teelt, toelevering en verkoop van wiet gelegaliseerd en zijn druk bezig regels op te stellen voor de hele cannabisketen. (...)

De tijd is rijp om de aanvoer en teelt van wiet ook in Nederland te reguleren, meent criminoloog Van Dijk. “Natuurlijk blijven er beperkingen nodig: geen verkoop aan minderjarigen of in de buurt van scholen. Maar als we dit op bedachtzame wijze regelen, kunnen we een prachtig model opzetten.”

(...)

Toch heeft Opstelten een punt. De belangrijkste internationale afspraak, het ‘Enkelvoudige Verdrag’ inzake verdovende middelen uit 1961, laat weinig aan interpretatie over: de consumptie van wiet is gevaarlijk en moet worden bestreden. Alleen voor medische doeleinden is een uitzondering gemaakt. “De verdragen verplichten ons inderdaad tot het expliciet strafbaar stellen van teelt, bezit en verkoop”, weet ook hoogleraar Brouwer. “Maar de internationale afspraken laten ruimte voor eigen beleid: het OM heeft de keus om wel of niet te vervolgen.” Criminoloog Van Dijk: “Zo werkt ook ons voordeurbeleid. De verkoop is niet gelegaliseerd, maar wordt gedoogd. Dat zou je ook met de achterdeur kunnen doen.”

(...)

Inmiddels roert de politiek zich.

Vorige week kwam D66-Kamerlid Magda Bernds met een initiatiefwetsvoorstel om gereguleerde wietteelt mogelijk te maken.

(...)

Het lijkt duidelijk, de voorstanders van legalisering ruiken de overwinning. “Ik denk dat Opstelten uiteindelijk om zal gaan”, zegt Jan Brouwer. “Er is nu zoveel druk vanuit de gemeenten en de burgemeesters. Dit gaat Opstelten verliezen. Ik voorzie dat hij moet meebuigen als wuivend koren.”

bron: Vrij Nederland, 19 december 2013

tabel 1

Legalisatie marihuana

In Uruguay is als eerste land in de wereld besloten productie, verkoop en consumptie van marihuana te legaliseren.

Wat vindt Nederland hiervan?

Vindt u dat dit in Nederland ook ingevoerd zou moeten worden?

	stemgedrag van de respondenten bij de Tweede Kamerverkiezingen 2012, in procenten							
	allen	PVV	VVD	CDA	D66	PvdA	SP	50Plus
ja	65	60	65	49	82	67	74	67
nee	28	33	27	43	11	25	19	25
weet niet / geen antwoord	7	7	8	8	7	8	7	8
totaal	100	100	100	100	100	100	100	100

bron: peil.nl, Maurice de Hond, december 2013

Opgave 2 De kledingindustrie van Bangladesh: misstanden en oplossingen

figuur 1

De ligging van Bangladesh

tekst 5

Achtergrondinformatie over de kledingindustrie in Bangladesh

De meeste kledingfabrieken bevinden zich in en rond de hoofdstad Dhaka. (...) In de textiel-industrie werken 3.5 miljoen werknemers, vooral vrouwen. Indirect profiteren 20 miljoen Bangladeshi van deze sector. In Dhaka alleen al staan 5500 textielbedrijven. Uitbuiting, slechte arbeidsomstandigheden, geen daglicht, seksuele intimidatie, de werknemers kennen niet anders. De lonen liggen laag en het is voor werknemers niet gebruikelijk 100 uur per maand over te werken. (...) Bedrijvigheid is van andere lage-lonenlanden naar Bangladesh verplaatst. Deze groei heeft geleid tot het snel en onzorgvuldig bouwen van fabrieken, met als gevolg dat er in veel fabrieken onvoldoende veiligheidsvoorzieningen zijn. Ongelukken zijn aan de orde van de dag. Zelden vond onafhankelijk onderzoek naar de oorzaak plaats. Fabrieks-directeuren, corrupte overheidsinspecteurs en westerse modehuizen hebben zich in het verleden nooit voor een rechter hoeven te verantwoorden. Dat komt door het systeem dat de nationale mensenrechtenorganisatie Odhikar beschrijft in het rapport *A bloodstained*

*garment sector: impunity of government officials and factory owners*¹⁾. Politiek en bedrijfsleven zijn in Bangladesh twee handen op één buik. Twee derde van de 300 parlementsleden is lid van een werkgeversorganisatie. Zeker 89 parlementsleden zijn zelf eigenaar van een kledingfabriek of hebben een vader, oom of broer die een kledingfabriek bezit.

Vrijheid van vereniging en collectief onderhandelen, de rechten waardoor je een vakbond kunt oprichten, zijn twee fundamentele mensenrechten. Deze twee specifieke grondrechten worden gezien als 'enabling rights'. Dit betekent dat als deze rechten worden gerespecteerd, arbeiders deze kunnen gebruiken om er zelf voor te zorgen dat andere mensenrechten ook worden geregeld en nagevolgd, bijvoorbeeld een loon waarmee arbeiders ten minste in hun primaire levensbehoeften kunnen voorzien en beperken van overwerk. Het is in Bangladesh moeilijk om een vakbond op te richten en te registreren. (...) Fabrikseigenaars hebben een vijandige houding ten opzichte van vakbonden. (...)

naar: www.schonekieren.nl, decorrespondent.nl, www.fnvmondiaal.nl, 2013

noot 1 vertaling: Een met bloed bevlekte kledingindustrie: straffeloosheid van overheidsfunctionarissen en fabriekseigenaren

tabel 2

Exportproducten Bangladesh 2012-2013

product	percentage
geweven kleding	41%
gebreide kleding	39%
huistextiel	3%
schoenen	2%
technische producten	1%
jute en goederen van jute	4%
ingevroren voedsel	2%
agrarische producten	2%
leer	1%
anders	5%
totaal	100%

naar: www.bkmea.com, 2013

tekst 6

Het Bangladesh veiligheidsakkoord: een baanbrekend initiatief voor veilige fabrieken

In 2013 zette een groot aantal internationale kledingmerken hun handtekening onder het *Bangladesh Fire and Safety Accord*. Dit is een bindend contract tussen kledingmerken, internationale en Bengalese vakbonden en niet-gouvernementele organisaties (NGO's) zoals de *Schone Kleren Campagne*. Er vallen nu zo'n 1600 fabrieken onder het veiligheidsakkoord. Dit is een derde van de bijna 5000 fabrieken in het Zuid-Aziatische land.

Het veiligheidsakkoord stelt een kader voor een uitgebreid programma van onafhankelijke en transparante fabrieksinspecties, reparaties en verbeteringen van onveilige werkplekken en trainingen aan kledingarbeiders over veiligheid en gezondheid, met een belangrijke rol voor empowerment: het versterken van de positie van de arbeiders. Dit is een cruciaal element in het verbeteren van arbeidsomstandigheden.

naar: www.schonekleren.nl, 2013

tekst 7

Bangladesh weigert kledingfabrieken te sluiten

De regering van Bangladesh weigert een aantal gevaarlijke kledingfabrieken te sluiten terwijl zij daar wel een overeenkomst over heeft
5 gesloten met de internationale kledingbranche. De autoriteiten

verschillen van mening met inspecteurs van de zogeheten *Accord on Fire and Building Safety* in
10 Bangladesh die de bedrijfspanden gevaarlijk vinden.
(...)

naar: www.telegraaf.nl, 3 juni 2014

tekst 8

Vakbond

Het *Accord* is een levend document. Medewerkers van het *Accord* in Bangladesh zorgen ervoor dat precies wordt bijgehouden wie wat
5 doet, en hoever zij daarmee zijn. Handig voor consumenten en voor de Bengalese arbeiders zelf. Die komen in toenemende mate op voor hun rechten, maar lid worden van een
10 vakbond vergt enige moed. Vakbondsleden hebben soms nog last van intimidatie. Volgens de directeur van *Accord* is het nog lang niet zoals het zou moeten zijn.
15 Vakbonden hebben een beperkte

capaciteit. Er zijn te weinig mensen om op grote schaal anderen te overtuigen van het nut van het *Accord*.
20 De werkgevers in de Bengalese kledingindustrie moeten beseffen dat vakbonden ook een partij zijn, dat zij een plek hebben aan de overlegtafel. In Nederland hebben we daar
25 ervaring mee met het poldermodel; in Bangladesh moet dat besef nog komen. Ook dat niet alleen de positie van werknemers erdoor verbetert, maar dat de fabrieksbazen er zelf
30 baat bij hebben.

bron: www.trouw.nl, 14 oktober 2014

tekst 9

Verantwoording onderzoek naar de bereidheid van Nederlanders om meer geld uit te geven aan duurzame kleding

In de eerste week van mei 2013 heeft NCDO¹⁾ in samenwerking met TNS NIPO²⁾ een onderzoek verricht naar het bewustzijn van de Nederlanders over de kledingindustrie in Bangladesh en de bereidheid om meer geld uit te geven aan duurzame kleding. Dit onderzoek is verricht onder een steekproef van Nederlanders. TNS NIPO benaderde 1.400 Nederlanders in hun panel (TNS NIPO Consumerbase; dit is een pool

van bereidwilligen waaruit ze steekproeven trekken) en 1.016 van hen namen deel aan dit onderzoek (respons 73%). Het onderzoek werd uitgevoerd aan de hand van computer-geassisteerde web-interviews (CAWI). Om tot een steekproef te komen zijn er quota³⁾ gesteld op geslacht, leeftijd, opleiding, regio, gezinsgrootte en stemgedrag 2012.

bron: www.ncdo.nl, 2013

noot 1 NCDO: de Nationale Commissie voor internationale samenwerking en Duurzame Ontwikkeling

noot 2 TNS NIPO: opinieonderzoeksbureau

noot 3 Een quotum is een evenredig deel.

Opgave 3 Staatssecretaris onder vuur

tekst 10

Staatssecretaris Weekers treedt af

Staatssecretaris van Financiën Frans Weekers (VVD) is woensdagavond afgetreden na felle kritiek van de oppositie in de Tweede Kamer op zijn functioneren. (...) Hij stelde onvoldoende draagvlak te voelen in de Tweede Kamer voor zijn persoon.

De VVD-bewindsman lag al de hele dag onder vuur over de problemen rond het uitbetalen van toeslagen bij de Belastingdienst. Het was bovendien niet de eerste keer dat hij door de Kamer op het matje was geroepen over problemen bij de dienst. (...)

bron: www.nu.nl, 29 januari 2014

tekst 11

‘Weekers had nooit ambtenaren tot zondebok moeten maken’

Na een jaar van Bulgarenfraude, niet-uitgekeerde toeslagen en wankel Kameroptredens was woensdagavond de maat vol voor
5 Frans Weekers; hij moest aftreden. Deze incidenten hebben echter niet rechtstreeks tot zijn aftreden geleid. Weekers heeft de discussie zelf op scherp gezet door tijdens de
10 Bulgarenfraude zijn ambtenaren de zwartepiet toe te spelen. Hierdoor verschoof de nadruk van de beleidsproblemen bij de Belastingdienst naar de leidinggevende
15 kwaliteiten van Weekers zelf. (...)

Loyaliteit

De ongeschreven regel in de relatie tussen ministers en ‘hun’ ambtenaren is er een van wederzijdse loyaliteit. Ambtenaren zullen loyaal zijn en
20 zwijgen, zolang de bewindspersoon ook loyaal is naar hen. Weekers doorbrak dit patroon door tijdens de uitzending van Brandpunt over de Bulgarenfraude geschokt te zeggen

25 dat hij van niets wist en dit wel ‘liever eerder’ had willen weten.

(...)

Doordat Weekers de relatie met zijn ambtenaren op scherp zette, maakte hij zich kwetsbaar voor boze reacties
30 van gekwetste professionals. Zijn aftreden heeft dan ook een rechtstreekse relatie met een gelekt stuk van de Belastingdienst over tien-duizenden onterecht niet uitgekeerde
35 toeslagen. (...)

Kortom, Weekers heeft door een strategie van ontkennen en beschuldigen zelf de aandacht verlegd van de fouten in het
40 toelagensysteem naar zijn eigen kwaliteiten als staatssecretaris. De combinatie met een kwakkelende reputatie als ‘aangeschoten wild’ en een ongunstig politiek klimaat,
45 maakte het aftreden van Weekers onvermijdelijk. Een les voor zijn opvolger: denk drie keer na voordat je je ambtenaren als zondebok naar voren schuift.

naar: www.volkskrant.nl, 2 februari 2014

tekst 12

Eigen ambtenaren keren zich tegen belastingwet Weekers

Een nieuwe belastingwet van staatssecretaris Frans Weekers (Financiën, VVD) wordt afgewezen door zijn eigen ambtenaren.

'Mensen geneigd tot onjuiste aangifte'

- 5 Staatssecretaris Weekers stuurde vorige maand een wetsvoorstel naar de Tweede Kamer waarmee hij de communicatie tussen burgers en de Belastingdienst wil vereenvoudigen.
- 10 Onderdeel van de wet 'Vereenvoudiging formeel verkeer Belastingdienst' is het verkorten van de termijn waarbinnen een navordering kan

- worden opgelegd. Dat kan nu tot vijf
- 15 jaar na de aangifte, maar Weekers wil dat verkorten tot maximaal drie jaar. Door de kortere termijn zullen mensen eerder geneigd zijn onjuist aangifte te doen, zegt VHMF-
- 20 voorzitter Erik Rutten. Volgens de VHMF, de vakvereniging van hogere ambtenaren bij het ministerie van Financiën en de Belastingdienst, zullen burgers die wél correct
- 25 aangifte doen, daarvan de dupe zijn. (...)
- VHMF-voorzitter Erik Rutten zegt dat het plan van Weekers "gevolgen zal hebben voor de belastingopbrengst".

bron: www.nrc.nl, 16 oktober 2013

Opgave 4 Waarom sommige landen rijk zijn en andere arm

tekst 13

Armoede en rijkdom verklaard

- In talrijke rapporten van de Verenigde Naties en andere internationale organisaties was al geruime tijd geweest op het belang
- 5 van 'good governance' voor de economische ontwikkeling: een transparante, niet-corrupte overheid, die nauwe bindingen heeft met uiteenlopende bevolkingsgroepen en
- 10 hun belangen dient in plaats van die van een zichzelf verrijkende politieke elite. In *Why Nations Fail* verheffen de econoom Daron Acemoglu en de politicoloog James A. Robinson deze
- 15 beleidsaanbeveling voor arme landen tot de kern van een algemeen

- geldige, wereldomspannende en de hele mensheidsgeschiedenis bestrijkende theorie, die zij met
- 20 talrijke voorbeelden toelichten en ondersteunen. Het is een theorie die de kracht van de eenvoud heeft. Voor de groei en bloei van een nationale economie zijn volgens de auteurs
- 25 twee politieke voorwaarden essentieel: er is een stevig centraal gezag dat een effectief geweldsmonopolie binnen het territorium van de staat heeft gevestigd; en degenen
- 30 die de staatsmacht uitoefenen, hebben sterke bindingen met en zijn in hoge mate afhankelijk van

degenen over wie die macht wordt uitgeoefend.

35 De politieke instituties zijn, met
andere woorden, inclusief: ze maken
het mogelijk dat grote delen van de
bevolking met verschillende wensen
en belangen aan de politieke besluit-
40 vorming deelnemen of ten minste de
kans hebben daaraan deel te nemen,
ze garanderen burgerrechten, waar-
onder het recht op eigendom, en
dwingen regels af waar ook de
45 regeerders aan gehouden zijn.
Inclusieve politieke instituties vormen
de grondslag van inclusieve econo-
mische instituties: een vrije- en
tegelijk goed gereguleerde markt-
50 economie die mensen uit alle lagen
van de bevolking kansen biedt om
door middel van doelgerichte
inspanning, sparen en investeren,
initiatief en innovatie hun positie te
55 verbeteren. Zo komt er een
economische dynamiek op gang
waar uiteindelijk de hele bevolking
van profiteert.

De tegenpool wordt gevormd door
60 twee politieke condities die elk voor
zich of in combinatie garant staan
voor economische stagnatie of
achteruitgang: onvoldoende centraal
gezag, het ontbreken van een
65 statelijk geweldsmonopolie, en de
monopolisering van de staatsmacht
door een kleine groep die de rest van
de bevolking buitensluit, onderwerpt
en exploiteert. De politieke instituties
70 zijn in dit geval extractief: ze stellen
de regeerders in staat zich te ver-
rijken ten koste van de bevolking.
Extractieve politieke instituties liggen
ten grondslag aan extractieve econo-
75 mische instituties (aldus de auteurs,
het onderscheid tussen beide is niet
geheel duidelijk) die een premie
zetten op handhaving van de be-
staande exploitatieve verhoudingen,
80 geen prikkels verschaffen tot ver-
nieuwing en zo economische
stagnatie in de hand werken.
(...)
De ondergang van de Sovjet-Unie
zien ze nadrukkelijk als een
85 bevestiging van hun theorie (...).

bron: Nico Wilterdink, de Gids, nummer 1, 2014